

Sygn. akt II Ka 457/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSO Ryszard Warda (spr.)

Sędziowie: SSO Magdalena Dąbrowska

SSO Wiesław Oryl

Protokolant: Ewa Chrzczonowska

przy udziale oskarżycielki posiłkowej E. Z. oraz Prokuratora Prok. Okr.: A. K. (1)

po rozpoznaniu w dniu 27 stycznia 2016 r. na rozprawie

sprawy: **Z. Z.**

oskarżonego o czyn z art. 207§ 1 k.k.

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Ostrowi Maz. z dnia 7 października 2015 r. w sprawie sygn. akt II K 213/15

orzeka:

1. zaskarżony wyrok zmienia eliminując z opisu czynu przypisanego oskarżonemu w pkt 1 sformułowania: „... a także w okresie czasu od marca 2014 roku do dnia 5 czerwca 2015 roku znęcał się nad A. K. (2)...”;
2. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;
3. zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa 180 zł opłaty oraz 20 zł kosztów procesu za II instancję.

Sygn. akt II Ka 457/15

UZASADNIENIE

Z. Z. został oskarżony o to, że w okresie czasu od października 2005 roku do dnia 5 czerwca 2015 roku w miejscowości N. rejon O. znęcał się psychicznie nad swoją żoną R. Z. i córkami A. Ł. i E. Z. oraz w okresie czasu od października 2005 roku do 14 lipca 2014 roku znęcał się psychicznie nad córką A. S., a także w okresie czasu od marca 2014 roku do dnia 5 czerwca 2015 roku znęcał się psychicznie nad A. K. (2) w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wszczywał awantury domowe podczas których wyzywał wymienionych słowami wulgarnymi i ogólnie uznawanymi za obelżywe, wyganiał z domu, utrudniał wykonywanie prac w gospodarstwie rolnym, ośmieszał, poniżał, niszczył mienie, zakłócał ich spoczynek nocny oraz ciągle niepokoił, to jest o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 7 października 2015 r. wydanym w sprawie II K 213/15 Sąd Rejonowy w Ostrowi Mazowieckiej uznał oskarżonego za winnego tego, że w okresie od października 2005 roku do dnia 5 czerwca 2015 roku w miejscowości N. rejon O. znęcał się psychicznie nad swoją żoną R. Z. i córką E. Z. oraz w okresie od października 2005 roku do 14 lipca 2014 roku znęcał się psychicznie nad córką A. S. oraz w okresie od bliżej nieustalonego dnia 2012 roku do dnia 5 czerwca 2015 roku znęcał się psychicznie nad swoją córką A. Ł., w okresie od października 2005 roku

do bliżej nieustalonego dnia 2011 roku znęcał się psychicznie nad synem A. Z., a także w okresie czasu od marca 2014 roku do dnia 5 czerwca 2015 roku znęcał się psychicznie nad A. K. (2) w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wszczynał awantury domowe, podczas których wyzywał wymienionych słowami wulgarnymi i ogólnie uznawanymi za obelżywe, wyganiał z domu, utrudniał wykonywanie prac w gospodarstwie rolnym, ośmieszał, poniżał, niszczył mienie, zakłócał ich spoczynek nocny oraz ciągle niepokoił, to jest występku z art. 207 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 207 § 1 k.k. skazał go i wymierzył mu karę 1 roku pozbawienia wolności, warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres próby wynoszący 3 lata i oddał oskarżonego w tym czasie pod dozór kuratora. Na podstawie art. 72 k.k. Sąd zobowiązał oskarżonego w okresie próby do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu, opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonymi w okresie próby, określając że oskarżony może kontaktować się z pokrzywdzonymi wyłącznie telefonicznie, a osobiście tylko w obecności kuratora, a także orzekł od niego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej świadczenie pieniężne w kwocie 3 000 złotych. Ponadto Sąd zasądził od Z. Z. na rzecz Skarbu Państwa koszty procesu w kwocie 250 złotych, w tym 180 złotych tytułem opłaty.

Apelację od powyższego wyroku w całości na korzyść oskarżonego wniósł jego obrońca. Orzeczeniu temu zarzucił:

1. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść wyroku przez określenie, że czyn przypisany oskarżonemu obejmuje także osoby nie objęte postępowaniem, jak syn A. Z. lub też nie będące podmiotem występku z art. 207 § 1 k.k. (świadek A. K. (2)),
2. rażąco niewspółmierność środków karnych orzeczonych w punktach 5 i 6 zaskarżonego wyroku, a to zobowiązujących oskarżonego do opuszczenia lokalu i spełnienia świadczenia pieniężnego w kwocie 3 000 zł.

Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez pominięcie w części opisującej popełniony przez oskarżonego występki osób A. Z. i A. K. (2) jako pokrzywdzonych oraz uchylenie orzeczenia dotyczącego środków karnych wymienionych w punktach 5 i 6 wyroku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonego jest częściowo zasadna. Podzielić należało stanowisko skarżącego o konieczności wyeliminowania z opisu czynu przypisanego oskarżonemu działania polegającego na znęcaniu się w okresie czasu od marca 2014 roku do dnia 5 czerwca 2015 roku nad A. K. (2). W pozostałej części kontrola instancyjna nie wykazała tego rodzaju uchybień, które wymagałyby wzruszenia zaskarżonego wyroku.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do dokonanej zmiany, zważyć należy, iż przestępstwo określone w art. 207 § 1 k.k. penalizuje znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny. Krąg tych podmiotów jest zamknięty, a jedyne jego rozszerzenie przewidziane jest na gruncie art. 115 § 11 k.k., który przewiduje definicję legalną „osoby najbliższej”. Apelujący trafnie wywodzi, iż świadek A. K. (2) nie może zostać zaliczony do żadnej z wymienionych kategorii. Z oczywistych względów nie może on być uznany za małoletniego lub osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny. Skupić się natomiast należy na ocenie mogącego potencjalnie zaistnieć stosunku zależności między oskarżonym i świadkiem. W orzecznictwie sądowym stosunek zależności definiuje się jako taki stan, w którym sytuacja jednej osoby (materialna, zdrowotna lub choćby tylko psychiczna) uzależniona była od sprawcy. Stosunek zależności zachodzi wówczas, gdy pokrzywdzony nie jest zdolny, z własnej woli, przeciwstawić się znęcaniu i znosi je z obawy przed pogorszeniem swoich dotychczasowych warunków. Odnosi się to do przypadku, gdy zachodzi stosunek prawny zależności wynikający z samego prawa lub umowy, a także gdy określone okoliczności faktyczne stworzyły taką sytuację, w której widoczne są cechy zależności osoby pokrzywdzonej od sprawcy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 13.11.2008 r., sygn. II AKA 303/08, uchwała Sądu Najwyższego z 9.6.1976 r., sygn. VI KZP 13/75, wyrok Sądu Najwyższego z 8.5.1972 r., sygn. III KR 53/72). Z dowodów zgromadzonych w niniejszej sprawie nie wynika, aby A. K. (2) pozostawał w jakimkolwiek stosunku zależności wobec oskarżonego. Między wymienionymi nie występują żadne powiązania materialne, zdrowotne, czy psychiczne wskazujące na dominację oskarżonego. Świadek mieszkał wspólnie z Z. Z. jedynie z uwagi na fakt, iż był konkubentem jego córki E. Z.. Poza tym jest osobą obcą dla oskarżonego i nie istnieją

między nimi żadne relacje przewidziane w art. 115 § 11 k.k. Z zeznań świadka nie wynika również, aby obawiał się wyrzucenia z domu. Z. Z. nie miał żadnego wpływu na decyzje podejmowane przez członków rodziny, jego opinia odnośnie wspólnego zamieszkiwania ze świadkiem nie miała znaczenia. Co prawda wielokrotnie próbował wyrugować A. K. (2) z miejsca, w którym mieszkał wzywając Policję, lecz nigdy nie przyniosło to zamierzonego efektu. W konsekwencji oskarżony nie dysponował żadnymi środkami oddziaływania na świadka, które mogłyby spowodować u niego stan zależności. Tym samym rozważania Sądu I instancji poczynione na powyższym gruncie uznać należy za wadliwe i konieczna jest ich konwalidacja w toku postępowania odwoławczego.

Drugie z podniesionych przez apelującego uchybień Sąd Odwoławczy zweryfikował negatywnie. Rozszerzenie w zaskarżonym wyroku kręgu podmiotów pokrzywdzonych wymienionych w skardze zasadniczej o syna oskarżonego A. Z. jest zgodne z przepisami prawa procesowego. Wskazać bowiem należy, że ramy oskarżenia określa zdarzenie faktyczne (historyczne), na którym zasadza się oskarżenie, a nie poszczególne elementy jego opisu, czy też wskazana w skardze kwalifikacja prawna (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2011 r., sygn. III KK 366/10, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2013 r., sygn. III KK 267/12).

Przestępstwo znęcania się określone w art. 207 § 1 k.k., z którym mamy do czynienia w rzeczonyj sprawie, charakteryzuje się tzw. prawną jednością czynu, w świetle której wielokrotność powtarzających się zachowań przestępczych, skierowanych nawet przeciwko różnym dobrom, stanowi jedno przestępstwo wieloczynowe. Istota przestępstwa wieloczynowego polega na wielokrotności i powtarzalności zachowań, co determinuje rozciągnięcie działania lub zaniechania sprawcy w granicach czasowych skargi oskarżycielskiej, a w konsekwencji zakres kognicji sądu. Przyjęcie więc przez oskarżyciela konstrukcji przestępstwa wieloczynowego z art. 207 § 1 k.k. pozwala stwierdzić, iż w istocie autor aktu oskarżenia domaga się skazania oskarżonego za wszystkie przestępne zachowania, które popełnił w ramach czasowych określonych w akcie oskarżenia. Oznacza to, że Sąd meriti, w granicach oskarżenia, zobligowany jest do zbadania wszystkich zachowań składających się na wieloczynowe przestępstwo znęcania i w razie konieczności do uzupełnienia podstawy faktycznej o zachowania niewskazane w skardze, gdyż wszystkie one stanowią niepodzielną podstawę faktyczną danego procesu. W takiej sytuacji nie mamy bowiem do czynienia z wyjściem poza granice skargi uprawnionego oskarżyciela, lecz uprawnioną korektą opisu czynu zarzucanego oskarżonemu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2007 r., sygn. I KZP 15/07, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2009 r., sygn. II KK 45/09).

Istotne w omawianym przypadku jest również, że przestępstwo znęcania z art. 207 § 1 k.k. jest przestępstwem o podwójnym przedmiocie ochrony. Głównym przedmiotem ochrony jest rodzina, natomiast ubocznym, w zależności od tego, jaką formę i natężenie znęcanie przybierze, jest życie, zdrowie, nietykalność cielesna, wolność i godność człowieka. Całość tego postępowania określonego zbiorowo jako znęcanie, stanowi jakościowo odmienny typ przestępstwa i poza szczególnymi przypadkami, dopiero pewna suma tych zachowań decyduje o wyczerpaniu znamion przestępstwa z art. 207 § 1 k.k. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 1996 r.). Stwierdzić zatem trzeba, że ze względu na kształt dóbr chronionych tym przepisem, zachowania oskarżonego naruszające dobra prawne więcej niż jednego członka rodziny, stanowią jedno przestępstwo znęcania się, oczywiście w sytuacji spełnienia innych ogólnie przyjętych kryteriów tożsamości czynu. Ewentualne przypisanie sprawcy znęcania się nad poszczególnymi członkami rodziny popełnienia tylko jednego przestępstwa czy też rozgraniczenie jego zachowań na tyle przestępstw, ilu jest pokrzywdzonych, zależeć będzie zawsze od konkretnych okoliczności faktycznych i ustaleń dokonanych w indywidualnej sprawie. W realiach niniejszej sprawy poszczególne zachowania godzące w dobra prawnie chronione pokrzywdzonych, w tym również syna A. Z., stanowią zwarty blok, objęty tym samym stanem świadomości i motywacją oskarżonego. Nie istniały żadne przesłanki uzasadniające wykluczenie A. Z. z grona pokrzywdzonych. Jest on członkiem tej samej rodziny, w inkryminowanym okresie czasu, wspólnie z pozostałymi domownikami doświadczył przemocy ze strony ojca. Zarzuty skarżącego na tym tle należy zatem uznać za chybione.

Przechodząc w tym miejscu do omówienia zarzutów apelującego związanych z rażącą surowością orzeczonych środków karnych należy zważyć co następuje. Dobór środków probacyjnych ma charakter ściśle indywidualny – jest to oczywiste. Nadto ów ma charakter fakultatywny, tak by poprzez powyższe oddziaływać wychowawczo na oskarżonego przy założonej pozytywnej prognozie kryminologicznej. Nadto owe środki muszą być współmierne, tak by poprzez ich

zastosowanie nie oddziaływać z nadmierną przesadą, by ta nie stanowiła dodatkowej dolegliwości dla oskarżonego, dolegliwości której nie można by było pogodzić z racjonalizacją karania, stosowanej i sprawiedliwej represji. W konsekwencji zastosowane zobowiązania z art. 72 k.k. – mają mieć charakter i funkcje wychowawcze, a nadto ochronne jak między innymi w przypadku obowiązku opuszczenia lokalu wspólnie zajmowanego z pokrzywdzonym. Orzeczone przez Sąd I instancji w punktach 5 i 6 zaskarżonego wyroku obowiązki spełniają wszystkie powyższe kryteria. Jak słusznie stwierdził Sąd, zachowanie Z. Z. cechowało się wysokim stopniem społecznej szkodliwości czynu. Postępowanie oskarżonego w różnorodny sposób godziło w dobra prawnie chronione pokrzywdzonych i charakteryzowało się daleko posuniętą konsekwencją. Oskarżony przez blisko 10 lat znęcał się nad rodziną. Aktualnie zatem względy słuszności i sprawiedliwości wymagają, aby niezwłocznie zapewnić pokrzywdzonym możliwie najpełniejszą ochronę przed oskarżonym. Zauważyć należy, iż dotychczas podejmowane wobec niego oddziaływania wychowawcze nie przyniosły żadnych rezultatów. Wskazują na to jednoznacznie zeznania przesłuchanych w sprawie świadków, a także dowody nieosobowe (m.in. dokumenty zgromadzone w toku procedury „Niebieskiej Karty”). Wobec powyższego realizacja celów postępowania karnego może zostać osiągnięta tylko poprzez wielopłaszczyznowe oddziaływanie względem Z. Z..

Konkludując, zaskarżony wyrok należało zmienić w podanym wyżej zakresie, w pozostałej zaś części brak było podstaw do uwzględnienia argumentów przedstawionych w apelacji.

Na podstawie art. 636 § 1 k.p.k. Sąd Okręgowy zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe za postępowanie odwoławcze w kwocie 200 zł, w tym kwotę 180 zł tytułem opłaty.

Z tych względów orzeczono, jak w sentencji.